VI.

Biographiske Efterretninger

om

Justitsraad og Generalconducteur

Christopher Hammer

ved

Assessor J. Mandix.

Da afdøde Justitsraad og Generalconducteur Hammer, som ved et den 25de November 1781 oprettet Testamente har indsat det Kongelige Norske Videnskabers Selskab til sin universal Arving, har i den af ham for Legatet under 31 Maji 1798 forfattede Fundats bestemt, at i Selskabets Skrifter skal indføres hans Levnetsløb efter Professor og Rector Jens Worms Lexicon over danske, norske og islandske lærde Mænd; saa meddeles bemeldte Levnetsløb herved saaledes, som den i fornævnte Lexicons 1ste og 3die Deel, udgivne 1771 og 1784, findes indført, og af den Afdøde selv er forfattet og opgivet.

Christopher Hammer er født den 26de August 1720 i Gran Sogn paa Hadeland i Norge. Hans Fader var Anders Hammer, Sognepræst til Gran, Tingestad og Næs, og Provst i Hadelands, Ringeriges og Hallingdals Provstie i Aggershuus Stift; hans Moder Birgitte Coldevin. Han nedstammer paa Fædrene Side fra de Skaanske Hammere, Gyldenaar og Dyre, men paa Mødrene fra de Norske Blixer, Schisller og Stranger. 1738 deponerede han efter 9 Aars foregaaende privat Information. Efterat han af Hr. Hans Tulle var undervist i det Hebraiske, Arabiske og Orientalske Sprog, og havde fuldendet Theologien med Kirkehistorien, gjorde han sig i 4 Aar begvem til Prædikestolen, og hvad der henhører til det Homiletiske. Derefter lærte han den Wolfianske Philosophie, Mathematik og Lovkyndighed, og efter foregaaende Undervisning ved Hr. Professor (nu Geheimeraad) Stampe i de naturlige, romerske, canoniske, tydske, danske og norske Love og Rettergangsmaade aflagde han roesværdig Prøve ved Kjøbenhavns Universitet, og siden ved Sorøe Academie, hvorfra han, som den første, efter aflagt publique Examen er bleven dimitteret med

Hr. Geheimeraad og Overhofmester Reusses Testimonio publico og allerunderdanigst Recommendation af 9de August 1748, hvorved han agtes værdig til Over- og Underdommer i Danmark og Norge. Af de levende Sprog lagde han sig efter Tydsk, Fransk, Italiensk og Engelsk. 1750 blev han antagen af Geheimeraad og Greve Joh. Ludv. v. Holstein til Grevskabet Lethraborgs Opmaaling, og derover forfattede et Kort, som siden i mindre Form er stukket i Kobber 1753 af J. Haas, tilligemed et andet Kort over Herthedal. Efter de Lethraborgske Korters Forfattelse blev han ved Bestalling af 18 Februari 1752 beskikket til Bye- og Raadstuestriver samt Skifteskriver, saa og Auctionsdirecteur udi Kjøbstæden Christiansand i Norge, men strax derefter ved Kongelig Bestalling af 8 Maj 1752 til Generalconducteur for Landet og Kjøbstæderne i Aggershuus Stift; den 17 November 1758 blev han virkelig Cancellieraad og den 25 Juni 1778 virkelig Justitsraad. Efter Kongelig Befaling er han brugt i mange store anbefalede og bedilgede Commissioner, har indrettet Landmaalingen ved Instruxer for de constituerede Conducteurer i Aggershuus Stift i Aasteds- og Processager; har gjort mange Carter over Almindinger og beneficeret Gods uden Betaling. Er indtagen i Frimureriets 7 Grader. Af egen Flid har han som Biis Gunnerus og Hr. Professor Hans Strøm lært sig selv Naturhistorie, og derudi gjennemgaaet det Norske Dyr-, Plante-, Vand- og Steenrige; har gjort mange botaniske Udlob paa sine Fjeldreiser baade i Bøigderne og paa Fjeldene; har samlet en Deel rare Forsteninger, som ere merkværdige deraf, at de ere alle fundne paa hans paaboende Gaard Melhoestad i Gran Sogn under Solsbjerget; har forfattet mange Underretninger over den Norske Naturhistorie, som ere indførte i Hr. Justitsraad og Professor von Aphelens almindelige Naturhistorie. Er antaget til corresponderende Medlem i det Kongelige Danske Landhusholdnings Selskab, og til Medlem af det Kongelige Norske Videnskabers Selskab i Trondhjem. Ved Testamente af 1781 har han indsat det Kongelige Norske Videnskabers Selskab i Trondhjem i Norge til sin universal Arving til alle sine Midler, Bibliothek, Haandskrifter og Naturalier, paa den Maade, at Kapitalen til evig Tid skal blive urørt i reskriptmæssig Jordegods paa 1ste Prioritet, men Renterne allene at anvendes til den Norske Naturhistories Opkomst, og hans Haandskrifters Trykning samt oeconomiske norske Reiser efter den i Testamentet og Norske Huuscalender fastsatte Plan og Forskrift. Efter Kongelig Befaling af 18 Maj 1765 har han forfattet de 3de resterende geographiske Carter over Christiansands, Bergens og Trondhjems Stifter, hvoraf det over Christiansand er stukken i Kob-

ber, men de 2 sidste ere nu (1781) under Kobberstikning. Paa hans Reiser og især igjennem Sverrige har han nøie iagttaget hvad der henhører til Husholdningsvæsenet, Kunst- og Naturhistorie, samt Gartneriet eller Havekonsten. Hans Opholdssted i hans eenlige Stand er paa Gaarden Melboestad i Gran Sogn paa Hadeland i Aggershuus Stift i Norge, hvor han har opbygt 2de nye Huus-Værer Hammerud og Hammersborg. Mod Slutningen af hans Levetid blev han indviklet i mange kostbare Processer, som han alle, til sine Fjenders Bestjæmmelse, vandt Retterne igjennem.

Hans Skrifter ere:

Afhandling om Potatos, med en Deel Tanker i Landhusholdningen. Christiania 1766. 8.

Samme udgivet paa Fransk med nogle faa Anmærkninger, under Titel: Traité botanique des batates accompagné de quelques reflexions sur l'economie. Coph. 1778. 8.

Nok et andet Oplag af bemeldte Afhandling om Potatos, forøget med Anhang og Anmærkninger, under Titel: Samling af botaniske, chymiske, philosophiske og oeconomiske Afhandlinger. Christian. 1769. 8.

Melboestadske Samlinger af botaniske, chymiske, philosophiske og oeconomiske Afhandlinger, 1ste Deel. Christiania. 1777. 8. Deri indeholdes en chymisk-oeconomisk Afhandling om norske Akevitter, Bærsafter og Bærtincturer.

Norsk Huusholdnings-Calender, 2 Dele. Christiania. 1772-73. 4. med Kobber, samt Forklaring over den norske Primstav.

Forsøg til norsk Naturhistorie, 2 Dele, paa det typographiske Selskabs Bekostning, 1ste Deel indeholder Fauna Norvegica eller norske Dyrrige. Kbh. 1775. 8. 2den Deel indeholder Hydrologia Norvegica eller norske Vandrige. ibid. 1778. 8.

Desuden har han til Trykken befordret følgende tvende Skrifter:

En gammel Beskrivelse om Hammerbye paa Hedemarken. Christiania. 1774. 8.

Bonsachii Tractatus chymicus de lapide philosophico.

Hans utrykte Haandskrifter ere følgende:

1) Forsøg til norsk Naturhistorie 3die Deel, indeholder Flora Norvegica eller norsk Planterige, med Fortale, Tillæg, systematisk Register og botaniske Tavler.

2) Sammes 4de Deel indeholdende Mineralogia Norvegica eller norsk Steenrige med Fortale og systematisk Register.

3) Samme Værks 5te Deel indeholdende Tillæg til Norske Fauna og Anmærkninger, tilligemed Trykfeilene i Fauna, Fortale og systematisk Register.

4) Melboestadske Samlinger, 2den Deel eller botanisk oeconomisk Afhandling om Tobaksplantning og Behandling til Huus- og Lægebrug, med Tilegnelse til det Aggershusiske patriotiske Selskab.

5) Betragtning over fornærmende og skumlende Recensioner udi Forsvarskrift for norske Fauna.

6) Norsk Atlas eller Landbeskrivelse over Kongeriget Norge, 1ste Deel med Fortale, Register, geographisk Cart og et Kobber over Runebommen; derefter skal følge og forfattes 2den Deel om Aggershuus Stift med Kart, 3die Deel om Christiansand Stift med Kart, 4de Deel om Bergens Stift med Kart, 5te Deel om Trondhjems Stift med Kart, 6te Deel om Island med Kart, 7de Deel om Grønland med Kart, 8de Deel om Færøerne med Kart.

Herforuden vare endnu følgende utrykte Haandskrifter, som findes anførte i Fundatsen for Legatet.

7) Florula om Linneisk-systematiske norske Navne over hele norske Flora.

8) Norske Mineralogies Forløber.

9) Hadelands Beskrivelse med geographisk Cart og Tegning over de 2de Grans grundmurede Hovedkirker paa een Kirkegaard; hvilken dog er indtaget i topographisk Journal.

10) Den norske Faunas, Hydrologies og norske Huuscalenders forbedrede Oplage med Portrait og 3 Kobbere, hvoriblandt er den norske Primstav og Melboestads Tegning, saavelsom et Kobber i Hydrologien over et rart Natursyn over 16 Bisole, seet paa Melboestad.

11) Ledreborgs Beskrivelse med 2de Carter over Ledreborg og Herthedal.

12) Grans Sogns Præstehistorie.

Denne af Justitsraad Hammer selv opgivne Beretning om hans Levnetsløb viser, at en sjelden Flid og Virksomhed har besjelet den Afdøde fra hans første Ungdom indtil den sildige Alder, og at han har besiddet en ualmindelig Lyst til at erhverve sig Kundskaber næsten i alle muelige Videnskabsfag. Disse Egenskaber, forenede med en sand Retskaffenhed og Lyst til at gavne, maatte

nødvendigen forskaffe ham fortjent Agtelse saavel hos hans Medlevende som hos Efterkommerne. Kan ham just ikke gives Navn af lærd Mand, der vel neppe bliver mueligt at opnaae for den, der, som han, søger Kundskab i saa mange forskjellige Videnskaber, saa kan man dog kalde ham en kundskabsrig Mand. Naturvidenskaberne synes vel meest at have beskjæftiget den Afdøde, men da han, som det synes, først i den stigende Alder begyndte at lægge sig efter dem, og hans Forretninger som Embedsmand fordrede Tid, saa kan dette antages som Aarsag, hvorfore de af ham udarbeidede Afhandlinger ikke naaede den Fuldkommenhed eller vandt det Bifald, og ei heller kunde stifte den Nytte, som under andre Omstændigheder havde været at vente. Den Afdødes sandeligen store Gavnelyst, og da han hendrog sit Liv i ugift Stand, samt havde ingen Børn, bevægede ham til at bestemme den Formue, han kunde efterlade sig, til offentlig Brug, og hans Forkjærlighed for Naturvidenskaberne, samt den Nytte han indsaae disses Dyrkning medfører for det Almindelige, bestemmede ham til fornemmeligen at tage Hensyn til dem. Ved ovenmeldte Testamente, som forhen er indført i Selskabets Skrifter, samt senere Codiciller, indsatte Justitsraad Hammer det Kongelige Norske Videnskabers Selskab i Trondhjem til universal Arving efter sig, efterat nogle bestemte Legater vare udbetalte, og hvorved bestemtes, at den Arv, som Selskabet i Tiden kunde tilfalde, skulde fornemmeligen anvendes til den norske Naturhistories Opkomst. Den 23 Juni 1804 døde denne saare agtværdige Olding, efterat have opnaaet, paa omtrent 2 Maaneder nær, en Alder af 84 Aar. Da den Afdøde ved hans sidste Villie har bestemt, at en Beretning om den Arv, som Selskabet erholdte efter ham, skal indføres i Selskabets Skrifter, saa meddeles den ogsaa her. Den efterladte Bog-, Natural-, Mineral- og Antiqvitetsamling var af den Afdøde taxeret til den Sum 3512 Rd. 1 Mk. 15 ß., og denne blev Vinteren efter Dødsfaldet, saaledes som den af den Afdøde selv var foranstaltet indpakket, opsendt til Trondhjem til Selskabet. Ved det den 11 Juli 1805 sluttede Skifte erholdte Selskabet en Kapital af 19854 Rd., hvilken efter Testators Bestemmelse stedse skal udsættes paa aarlig Rente 4 Rd. af Hundrede imod 1ste Prioritets lovmæssigt Pant i Jordegods ved og omkring Trondhjem, eller i Trondhjems Amt eller Stift; ligesom det og er bestemt, at en vis Deel af Renterne aarlig skal oplægges til Kapitalen. Selskabet, der forhen ikke havde nogen betydelig fast aarlig Indtægt, samt saaledes ikkun har kunnet gaae langsomt frem, og som deels formedelst adskillige Indskrænkninger, hvilke Testators forskjellige Bestemmelser gjorde for Anvendelsen af den efter ham

arvede Kapital, deels formedelst andre mødte Hindringer, ikke hidindtil har været i Stand til at bringe Justitsraad Hammers sidste Villie fuldkommen i Udøvelse, glæder sig nu ved at kunne komme i den Stilling, og at det ved denne sin Formues Tilvext og ved den af Hans Majestæt Kongen tilsagte betydelige aarlige Gave, vil kunne virke til Videnskabelighedes, Oplysnings og Vindskibelighedes Fremme her i Norden. Som afdøde Justitsraad Hammer ved hans Gave fortjener hele Norges Agtelse og Tak, saa skylder Videnskabernes Selskab ham fornemmeligen Erkjendtlighed, og bør stedse have ham i en hellig Erindring.